

83. Doba, Somlóvár

(Veszprém megye) Kk

Somlóvár területén, ahol régészeti kutatás eddig soha nem folyt, 2002-ben került sor az alsóvár udvarának részleges feltárására. Ezenkívül a fennálló falak alapján értékes megfigyeléseket tehettünk a felsővár építéstörténetével kapcsolatban is. Ebben az évben az alsóvári udvar területén lévő legutolsó omladékot az egykori járószint fölött részben eltávolítottuk. Ennek során előkeült a felsővári kapu épített farkasveremmel kombinált ellenműve. Ugyanehhez a periódushoz köthető az alsóvárat nyugatról határoló úgynevezett kaszárnyaépületben elkülöníthető kapuépítmény is, mely minden bizonnyal a felsővár megközelíthetőségét is kijelöli.

Az alsóvár körítőfalát – benne in situ a szakállas puskához való lőréssel – megfigyeléseink szerint a 15. sz. második felében építhették ki. Ezzel egyidős a fal déli szakaszához kapcsolódó, eddig fel nem tárt szárny, valamint a legkülső várfalöv, mely a vár megközelíthetőségének módosulását (egy külső és egy belső kapu, fal-szoros) hozta magával. A következő periódusban – az előkeült kerámiaanyag alapján a 15. sz. végén–16. sz. első felében – épült az alsóvár nyugati felét elfoglaló úgynevezett kaszárnyaépület. Ennek során, mint azt az ásatás igazolta, a korábbi kaput és építményeit részben feltöltötték, másokat a 17. századi végleges betöltésükig pinceként használtak tovább.

A további feltárások feladata az alsóvár épületeinek pontosabb kormeghatározása, alaprajzi elrendezésük tisztázása; a felsővár egyelőre még csak vázlatos kronológiájának pontosítása.

LÁSZLÓ CSABA – FÜLÖP ANDRÁS

84. Dombegyház, homokbánya

(Békés megye) B, V, Á

2002. március 25-én telefonon bejelentés érkezett a Munkácsy Mihály Múzeumhoz, hogy a Dombegyház északi határában található régi homokbányában szántás közben csontokat forgatott ki az eke.

A határ északi részén, közvetlenül a kisdombegyházi út mellett lévő, az attól nyugatra fekvő régi homokbánya nem ismeretlen lelőhely. 1999 szeptemberében Gyucha Attila két, melléklet nélküli sírt tárt fel Kékegyi Dorottyaival. A temetőt újkorinak határozták meg.

A mostani helyszíni szemlén a megfigyelések szerint egy erősen lekopott/lekoportatott (?) dombot figyelhettünk meg, amit a szántással még tovább bolygattak. Az úttól kb. 250–300 méterre fekvő, még mindig jól látszó dombon, annak legmagasabb pontján találtunk régészeti leleteket.

A domb nyugati, természetes lezárása jelentette az embercsontok előkerülésének nyugati szélét. Embercsontokat kb. 10–15 m szélességben (ÉNy–DK irányban), és 25–30 m hosszúságban (DNy–ÉK irányban) találtunk igen nagy mennyiségben. A szántást a műútra merőlegesen végezték, DNy–ÉK-i irányban, így a kiszántott sí-

rokat összekeveredve, de ugyanakkor anatómiailag viszonylag rendben találták. A sírok száma igen nagy volt. A templom körüli síroknál a kifüstölés nyomait (faszéndarabok) is megfigyelhettük.

A területen, a sírok előkerülési helyének közepén több tégladarab került elő, amelyek méretükben (mindkettő mérhető darab 14×4,5 cm), soványításukban, készítésükben teljességgel az Árpád-kori téglákhoz hasonlítanak. A formából „lehúzott” oldalú téglákból többet is begyűjtöttünk. Az egyik téglára erősen vasas. A téglák egyik lapján általános a fűszálak lenyomata (szárítás a földön), illetve a pelyvás, szerves anyagos soványítás.

A templom szentélye nem a legmagasabb ponton található, attól egy kissé nyugatabbra. Több kevert, fal-kiszedő gödör nyoma jelentkezett a felszínen, ezek legnagyobb távolsága egymástól 10–12 m, ami a templom K–Ny-i kiterjedésének minimumát is jelentheti. Érdeklőség még, hogy a templom hajója (?), amely a domb legmagasabb pontjával esik egybe (?), embercsontot kevésbé tartalmazott, s a felszín ugyanakkor sárgás agyagos volt az erős kopás és az alap hiánya miatt.

A területen szétszórva, a dombon kívül is találtunk késő bronzkor–kora vaskori cserepeket. A telep kiterjedési irányának megismerésére vonatkozó terepbejárást nem végeztünk.

A szemlén részt vett Kékegyi Dorottya.

A leletanyag az orosházi Szántó Kovács János Múzeumba került.

RÓZSA ZOLTÁN

85. Dombrád határa

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B, Á

2002. március 27-én lelőhely-azonosító terepbejárást végeztünk a település több részén.

Erzsébet úti homokbánya: Az Erzsébet utcából névtelen dűlőút vezetett a Tisza gátja felé. Az út bal oldalán szőlő volt, a jobb oldalon kb. 15 holdas homokdomb emelkedett ki a környező vizes területből. E domb Ny-i oldalán nyitottak bányát. Petróczy József 1957-től kezdve figyelte itt a munkát. 1959-ig szerinte 7 nagy tűzhely pusztult itt el Árpád-kori cserepekkel. Ezek a helyszíntre kiszálló Csallány Dezső szerint a bánya K-i felében voltak mintegy 1 m mélyen. Az 1958-ig Petróczy József által talált cserepeket Csallány Dezső vitte be a múzeumba. A bányát sikerült megtalálnunk a település É-i részén, nem messze a Tisza parttól, de a kitermelt részt teljesen benőtte az akác, a homokdomb még meglévő része pedig körbekerített magánterület.

Égetőhegy: Ágoston József ajándékként 1964-ben neolitik és Árpád-kori leletek kerültek innen a múzeumba (JAM 65.256.1–10.). A hegyet sikerült megtalálnunk a Dombrádtól Tizsakanyár felé vezető műúttól keletre, a Vízmű közelében. Több tagból álló magas homokdombosor, amelyiktől a NyÉNy-ra eső területet Hegy-dűlőnek hívnak. Mint a faluban megtudtuk, az egykori ajándékozó családja már elköltözött, ezért a cserepek pon-